

Van Bonne naar Bonset

In het Vonk-themanummer 'Evaluatie in het moedertaalonderwijs' (24/1, september-oktober 1994) ging Jan Bonne in op *Problemen in verband met het evalueren van vaardigheden in het Nederlands*. Aan zijn artikel voegde hij een bijlage toe genaamd *Specifieke problemen bij het evalueren van vaardigheden* (p. 11 e.v.). Deze bestaat uit een excerptering van de paragrafen over de toetsing van spreken/luisteren, lezen en schrijven uit mijn *Nederlands in de basisvorming* (1992).

De wijze waarop Bonne de paragraaf over spreken/luisteren excerpereert in vergelijking met de paragrafen over lezen en schrijven,

zou de indruk kunnen wekken dat ik bij dit onderdeel alleen maar problemen signaleer, en geen oplossingen. Dit nu is geenszins het geval; anders dan bijvoorbeeld De Jonghe (p. 15-23 in hetzelfde nummer van Vonk) ben ik van mening dat luisteren en spreken in principe summatief toetsbaar zijn. Daarom stel ik er prijs op de door Bonne niet geëxcerpeerde delen van mijn toetsingsparagraaf over spreken/luisteren hieronder weer te geven, eveneens in verkorte vorm. Het gaat om suggesties voor toetsing van de monoloog, het luisteren naar informatie, de dialoog en de polyloog (p. 183-185).

"De monoloog kan in principe net zo worden getoetst als een schrijfprodukt. Doel, publiek, en soort monoloog die gehouden moet worden, moeten voor de leerlingen duidelijk omschreven zijn, en er moet van tevoren mee geoefend zijn. De monoloog moet beoordeeld worden door meerdere beoordelaars, waarbij de leerlingen voor de hand liggen als medebeoordelaars. Ze moet beoordeeld worden aan de hand van vaste en bij de leerlingen bekende criteria, die corresponderen met de vragen waarmee de leerlingen hebben leren reflecteren op hun spreken."

"Het luisteren naar informatie kan in principe net zo worden getoetst als het lezen. Dat betekent dat bij een ten gehore gebrachte tekst vragen worden gesteld die betrekking hebben op het hele scala van luistervaardigheden dat in het onderwijs aan de orde is geweest. De vragen kunnen naar keuze tekstafhankelijk dan wel tekstonafhankelijk worden gesteld, maar in beide gevallen moet de leraar van tevoren een goed doordacht antwoordmodel hebben opgesteld. Als de leraar wil weten of de leerlingen naar een specifieke tekstsoort (leerstof, reclame, nieuws enzovoort) kunnen luisteren, moet de toetstekst er een van die tekstsoort zijn. Wil de leraar meer de luistervaardigheid van de leerlingen toetsen, dan kan de toets het best bestaan uit een aantal kortere teksten van verschillende tekstsoorten."

"Hoe de dialoog te toetsen? Terwijl monoloog en luisteren in eenrichtingssituaties in de loop der jaren nog enigszins zijn doorgedrongen in de praktijk van het onderwijs in het Nederlands, is de dialoog een geheel nieuw element daarin. En dat betekent dat er ook met de toetsing weinig tot geen ervaring is opgedaan in die praktijk. Een haalbare

toetsvorm lijkt ons dat de leerling een dialoog voert (informeert bij een instantie, solliciteert bij een werkgever, een deskundige consulteert of ondervraagt) met de leraar in de rol van dialoogpartner (instantie, werkgever, deskundige). Op de dialoogprestatie van de leerling wordt dan niet alleen gereflecteerd, maar er wordt vervolgens ook een cijfer voor toegekend door de leraar, met eventueel leerlingen als medebeoordelaars.”

“Toetsing van de polyloog is nog ingewikkelder dan van de dialoog, maar er is in de loop der jaren wel wat meer ervaring mee opgedaan. Een haalbare toetsvorm lijkt ons de discussie in een kleinere groep van 4 à 5 leerlingen. Van iedere leerling uit die groep worden de discussiebijdragen geobserveerd en (mee)beoordeeld door de leraar en 2 à 3 medeleerlingen. Deze observeren en beoordelen op punten als: goede voorbereiding, actieve deelname, inspelen op anderen, niet afdwalen van het onderwerp, kritiek accepteren, begrijpelijk uitdrukken, enzovoort. Op deze punten is het voorafgaande onderwijs gericht geweest, en ze zijn ook regelmatig aan de orde geweest bij het reflecteren op discussies. Op grond van de oordelen van de medeleerlingen en zijn eigen oordeel, kent de leraar tenslotte iedere leerling uit de discussiegroep een cijfer toe.”

*Helge Bonset
p/a SLO
Postbus 2041
NL-7500 CA Enschede*